Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2025)0156

Bosniat ja Hertsegoviinat käsitlevad 2023. ja 2024. aasta aruanded

Euroopa Parlamendi 9. juuli 2025. aasta resolutsioon Bosniat ja Hertsegoviinat käsitlevate komisjoni 2023. ja 2024. aasta aruannete kohta (2025/2018(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Bosnia ja Hertsegoviina rahukokkuleppe üldraamistikku, mis parafeeriti 21. novembril 1995. aastal Daytonis ja allkirjastati 14. detsembril 1995. aastal Pariisis (edaspidi „Daytoni rahuleping“),

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Bosnia ja Hertsegoviina vahelist stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut[1], mis jõustus 1. juunil 2015. aastal,

– võttes arvesse Bosnia ja Hertsegoviina 15. veebruaril 2016. aastal esitatud ELi liikmeks astumise avaldust,

– võttes arvesse komisjoni 29. mai 2019. aasta arvamust Bosnia ja Hertsegoviina Euroopa Liidu liikmeks astumise avalduse kohta (COM(2019)0261),

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 15. detsembri 2022. aasta järeldusi, millega antakse Bosniale ja Hertsegoviinale ELi kandidaatriigi staatus,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 22. märtsi 2024. aasta järeldusi ühinemisläbirääkimiste alustamise kohta Bosnia ja Hertsegoviinaga,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III)[2],

---

1 ELT L 164, 30.6.2015, lk 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2015/997/oj.

2 ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrust (EL) 2024/1449, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu[3],

– võttes arvesse 19.–20. juunil 2003. aastal Thessaloníkis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise eesistujariigi järeldusi,

– võttes arvesse 6. mail 2020. aastal, 13. detsembril 2023. aastal ja 18. detsembril 2024. aastal Brüsselis toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumiste deklaratsioone,

– võttes arvesse 28. augustil 2014. aastal algatatud Berliini protsessi,

– võttes arvesse nõukogu 4. novembri 2021. aasta otsust (EL) 2021/1923, mis käsitleb Euroopa rahutagamisrahastu abimeedet Bosnia ja Hertsegoviina relvajõudude suutlikkuse suurendamise toetamiseks[4],

– võttes arvesse nõukogu 1. detsembri 2022. aasta otsust (EL) 2022/2353, mis käsitleb Euroopa rahutagamisrahastu abimeedet Bosnia ja Hertsegoviina relvajõudude suutlikkuse tugevdamiseks[5],

– võttes arvesse komisjoni 5. veebruari 2020. aasta teatist „Ühinemisprotsessi tõhustamine – Lääne-Balkani riikide usutavad väljavaated saada ELi liikmeks“ (COM(2020)0057),

– võttes arvesse komisjoni 6. oktoobri 2020. aasta teatist „Majandus- ja investeerimiskava Lääne-Balkani jaoks“ (COM(2020)0641),

– võttes arvesse komisjoni 8. novembri 2023. aasta teatist „2023. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2023)0690) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti, mis käsitleb Bosnia ja Hertsegoviina 2023. aasta aruannet (SWD(2023)0691),

– võttes arvesse komisjoni 8. novembri 2023. aasta teatist „Uus Lääne-Balkani majanduskasvu kava“ (COM(2023)0691),

– võttes arvesse komisjoni 12. märtsi 2024. aasta teatist „Aruanne Bosnia ja Hertsegoviina edusammude kohta – märts 2024“ (COM(2024)0129),

– võttes arvesse komisjoni 20. märtsi 2024. aasta teatist laienemiseelsete reformide ja poliitika läbivaatamise kohta (COM(2024)0146),

---

3 ELT L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

4 ELT L 391, 5.11.2021, lk 45, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2021/1923/oj.

5 ELT L 311, 2.12.2022, lk 149, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2022/2353/oj.

– võttes arvesse komisjoni 30. oktoobri 2024. aasta teatist „2024. aasta teatis ELi laienemise kohta“ (COM(2024)0690) ning selle juurde kuuluvat komisjoni talituste töödokumenti, mis käsitleb Bosnia ja Hertsegoviina 2024. aasta aruannet (SWD(2024)0691),

– võttes arvesse komisjoni 31. mai 2023. aasta ja 13. juuni 2024. aasta ülevaadet ja riigipõhiseid hinnanguid Bosnia ja Hertsegoviina majandusreformi programmi kohta,

– võttes arvesse ELi – Bosnia ja Hertsegoviina stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu 19. juuli 2023. aasta viiendat kohtumist ning ELi – Bosnia ja Hertsegoviina stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee 19. septembri 2024. aasta seitsmendat kohtumist,

– võttes arvesse ELi – Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee kolmanda, neljanda, viienda ja kuuenda kohtumise – mis toimusid vastavalt 30. ja 31. oktoobril 2023, 13. ja 14. märtsil 2024, 30. oktoobril 2024 ning 12. ja 13. märtsil 2025 – tulemusi,

– võttes arvesse 5. detsembri 2019. aasta eksperdiaruannet õigusriigi küsimuste kohta Bosnias ja Hertsegoviinas,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 12. juuni 2022. aasta poliitilist kokkulepet põhimõtete kohta, mille eesmärk on tagada Euroopa poole liikuv toimiv Bosnia ja Hertsegoviina,

– võttes arvesse 63., 64., 65. ja 66. aruannet, mille Bosniat ja Hertsegoviinat käsitleva rahukokkuleppe rakendamise eest vastutav kõrge esindaja esitas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile vastavalt 9. mail 2023, 2. novembril 2023, 15. mail 2024 ja 1. novembril 2024,

– võttes arvesse ÜRO Julgeolekunõukogu 1. novembri 2024. aasta resolutsiooni 2757 (2024), millega pikendatakse ELi Bosnia ja Hertsegoviina vägede (EUFOR) volitusi 2. novembrini 2025,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 23. mai 2024. aasta resolutsiooni 78/282, millega kuulutati 11. juuli 1995. aasta Srebrenica genotsiidi rahvusvaheliseks mälestuspäevaks,

– võttes arvesse ÜRO lapse õiguste konventsiooni, mille Bosnia ja Hertsegoviina ratifitseeris 6. märtsil 1992. aastal, ja selle kolme fakultatiivprotokolli, nimelt fakultatiivprotokolli laste kaasamise kohta relvastatud konfliktidesse, mis ratifitseeriti 10. oktoobril 2003; laste müüki, lasteprostitutsiooni ja -pornograafiat käsitlevat fakultatiivprotokolli, mis ratifitseeriti 4. septembril 2001, laste õiguste rikkumisest teatamist käsitlevat fakultatiivprotokolli, mis ratifitseeriti 19. oktoobril 2018,

– võttes arvesse UNESCO resolutsioone õiguse kohta saada haridust emakeeles, UNESCO 17. oktoobri 2003. aasta vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooni ning UNESCO 20. oktoobri 2005. aasta kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni;

– võttes arvesse Bosnia ja Hertsegoviina põhiseadust,

– võttes arvesse Bosnia ja Hertsegoviina muudetud valimisseadust, mille Bosnia ja Hertsegoviina kõrge esindaja kehtestas 26. märtsil 2024. aastal,

– võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Kaja Kallase ja NATO peasekretäri Mark Rutte visiite Bosniasse ja Hertsegoviinasse 2025. aasta märtsis ja aprillis,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu eesistuja António Costa avaldust Bosnia ja Hertsegoviina poliitilistele juhtidele aprillis 2025,

– võttes arvesse oma 23. novembri 2022. aasta soovitust nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ELi uue laienemisstrateegia kohta[6],

– võttes arvesse oma 17. jaanuaril 2024. aastal vastu võetud raportit „Ennetava diplomaatia roll külmutatud konfliktidega tegelemisel kogu maailmas – käestlastud võimalus või tulevikusuund?“[7],

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Bosnia ja Hertsegoviina kohta,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0108/2025),

A. arvestades, et laienemine on ELi üks mõjusamaid välispoliitika vahendeid ning geostrateegiline investeering rahusse, demokraatiasse, stabiilsusse, julgeolekusse ja jõukusse Euroopas ning on jätkuvalt määrava tähtsusega eelkõige kiirete suurte geopoliitiliste muutuste ja autoritaarsete režiimide kasvava konkurentsi kontekstis;

B. arvestades, et iga riiki hinnatakse tema saavutuste alusel Kopenhaageni kriteeriumide täitmisel, sealhulgas demokraatia, õigusriigi ja ELi põhiväärtuste, inimõiguste, vähemuste õiguste ja meediavabaduse täielikul austamisel;

---

6 ELT C 167, 11.5.2023, lk 105.
7 ELT C, C/2024/5744, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5744/oj.

C. arvestades, et EL on jätkuvalt Lääne-Balkani riikide peamine poliitiline ja majanduspartner; arvestades, et EL on endiselt Bosnia ja Hertsegoviina peamine kaubandus- ja investeerimispartner, kelle arvel on suurem osa Bosnia ja Hertsegoviina väliskaubavoogudest ning kel on keskne roll Bosnia ja Hertsegoviina majandusintegratsiooni protsessis;

D. arvestades, et Bosnia ja Hertsegoviina on kandidaatriik ning selle kodanike selge enamus püüdleb püsiva rahu, demokraatia ja heaolu nimel Euroopa-Atlandi integratsiooni poole; arvestades, et 2025. aastal möödub Daytoni rahulepingu – mis on jätkuvalt Bosnia ja Hertsegoviina institutsioonilise ülesehituse alus ja mille eesmärk oli tema kolme põhirahvuse võrdsus – sõlmimisest 30 aastat;

E. arvestades, et see avalikkuse toetus on endiselt habras ELi-vastaste narratiivide tõttu, mida levitavad piirkonnast ja mujalt pärit mitteliberaalsed osalejad;

F. arvestades, et Daytoni rahuleping on hoolimata oma puudustest soodustanud Bosnias ja Hertsegoviinas rahu ja seejärel stabiliseerumise põhitähtsusega institutsioonide loomise abil, mis võimaldasid riigil liikuda edasi ELi ja NATOga integreerumise poole;

G. arvestades, et 30 aastat pärast sõja lõppu on Bosnia ja Hertsegoviina endiselt mittetoimiv ning on taas sügavas poliitilises ja julgeolekukriisis, mida iseloomustavad eraldumiskatsed ja suur korruptsioon;

H. arvestades, et EL toetab kindlalt Bosnia ja Hertsegoviina territoriaalset terviklikkust ja suveräänsust ega aktsepteeri ühtegi katset seda õõnestada; arvestades, et strateegilise kompassi järgi on julgeoleku ja stabiilsuse seisukohast eriti oluline toetada Bosnia ja Hertsegoviina suveräänsust, ühtsust ning territoriaalset terviklikkust;

I. arvestades, et Serblaste Vabariigi (RS) üksuse president Milorad Dodik ja Sõltumatute Sotsiaaldemokraatide Liidu (SNSD) poliitikud on algatanud Serblaste Vabariigi üksuses põhiseadusevastaseid meetmeid riigi seaduste tühistamiseks ning rünnanud riigi peamisi institutsioone, nimelt kõrge esindaja bürood, Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohut ning kohtusüsteemi; arvestades, et Serblaste Vabariigi üksuse ametiasutused osalesid 8. juunil 2024. aastal Belgradis loosungi „Üks rahvas, üks assamblee“ all toimunud serblaste assambleel, arvestades, et alanud on uue Euroopa-meelse enamuse moodustamise protsess;

J. arvestades, et EUFOR Althea on ELi ÜJKP missioon, mis aitab Bosnial ja Hertsegoviinal säilitada riigis stabiilset ja turvalist keskkonda ning toetab relvajõudude püüdlusi viia oma tegevus kooskõlla NATO standarditega, tagades samal ajal heidutuse välisohtude eest;

K. arvestades, et pahatahtlikud välisosalejad on võtnud Bosnia ja Hertsegoviina teekonna ELi liikmesuse suunas üha enam sihikule – eelkõige Venemaa Föderatsioon ja Hiina Rahvavabariik, kes kasutavad ära etnilist lõhestatust ja institutsionaalset nõrkust, et takistada reforme, õõnestada põhiseaduslikku korda ja vähendada avalikkuse usaldust ELi vastu; arvestades, et Venemaa riigi kontrolli all olev meedia, sealhulgas Sputnik Serbia ja RT Balkan, jätkab tegevust Bosnias ja Hertsegoviinas, eriti Serblaste Vabariigis, ning levitab desinformatsiooni ja Kremli-meelseid narratiive, rikkudes Venemaa propagandaväljaannetele kehtestatud ELi sanktsioone;

L. arvestades, et Bosnia ja Hertsegoviina on paljurahvuseline riik, mille territooriumil on sajandeid elanud eri usulised ja etnilised rühmad, mis näitab, et erinevate vaadetega rahvad võivad elada koos sallivusel ja vastastikusel austusel põhinevas keskkonnas; arvestades, et keeleline ja kultuuriline mitmekesisus kuuluvad Euroopa Liidu aluspõhimõtete hulka, nagu on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 21 ja 22;

M. arvestades, et Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (OSCE/ODIHR) valimisvaatlusmissioonil jõuti 2022. aasta üldvalimistel järeldusele, et valimisprotsess on endiselt kaitsetu välissekkumise, sealhulgas haldusressursside väärkasutuse ja kallutatud meediakajastuse ees, mida mõjutavad välisriikide toetatud platvormid, ning nõuti desinformatsiooni eest kaitse tugevdamist, läbipaistvust kampaania rahastamisel ning ajakirjanike ja kodanikuühiskonna jaoks mõeldud kaitsemeetmeid;

Pühendumine ELiga ühinemisele

1. kinnitab veel kord oma toetust Bosnia ja Hertsegoviina tulemustel põhinevale ELiga ühinemise protsessile, mis põhineb Kopenhaageni kriteeriumidel, ühtsusel, suveräänsusel, territoriaalsel terviklikkusel ja kodanike võrdsusel;

2. väljendab heameelt Euroopa Ülemkogu otsuse üle alustada Bosnia ja Hertsegoviinaga ühinemisläbirääkimisi Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja järel muutunud geopoliitilise olukorra kontekstis; väljendab heameelt mitme olulise seaduse vastuvõtmise üle enne seda otsust, kuid peab kahetsusväärseks, et positiivne reformidünaamika on takerdunud, sest vastuvõetud seadusi ei ole nõuetekohaselt rakendatud ega tagatud nende täitmist; peab kahetsusväärseks, et õigusloomeprotsessi on varjutanud läbipaistvuse puudumine ja peamiste sidusrühmade piiratud juurdepääs; võtab teadmiseks hiljuti vastu võetud piirikontrolli ja isikuandmete kaitset käsitlevad seadused ning nõuab, et neid rakendataks põhjalikult; nõuab ettevalmistusi selle laienemise institutsioonilise ja finantsbaasi loomiseks, et tagada kestlik ELiga integreerumine;

3. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina seadusjärgsed poliitilised juhid võtaksid kõik asjakohased meetmed, mis on sätestatud komisjoni 12. oktoobri 2022. aasta soovituses, pidades täielikult kinni pädevate asutuste nõuetekohastest demokraatlikest, läbipaistvatest ja kaasavatest menetlustest, nii et nõukogu saaks läbirääkimisraamistiku vastu võtta, kui need tingimused on täidetud, ning teeksid suuremaid pingutusi, et rakendada komisjoni poolt 2019. aastal seatud 14 peamist prioriteeti; kutsub kõiki poliitilisi osalejaid üles toetama Bosnia ja Hertsegoviina ühtsust, suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust ning hoiduma igasugusest lõhestavast retoorikast ja tegevusest, sealhulgas separatistlikust retoorikast ja tegevusest, etnilise, usulise ja rassilise sallimatuse õhutamisest, genotsiidi ja muude sõjakuritegude eitamisest ning sõjakuritegude ja nende toimepanijate ülistamisest;

4. kordab, et Bosnia ja Hertsegoviina ühinemisprotsess peab tuginema toimivatele demokraatlikele institutsioonidele, õigusriigile, korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastasele võitlusele ning põhiõiguste austamisele ja kõigi kodanike, sealhulgas põhirahvuste mittediskrimineerimisele olenemata etnilisest päritolust, usutunnistusest või muust kuuluvusest;

5. mõistab teravalt hukka Serblaste Vabariigi üksuse presidendi Milorad Dodiku, SNSD erakonna ja Serbia Vabariigi üksuse assamblee korduva vaenuõhutava retoorika ning separatistlike seaduste ja poliitikameetmete vastuvõtmise, sealhulgas põhiseadusvastase nn Serblaste Vabariigi päeva ja Serbia Vabariigi päeva tähistamise; rõhutab, et selline tegevus kahjustab Bosnia ja Hertsegoviina põhiseaduslikku korda, territoriaalset terviklikkust ja suveräänsust, see on vastuolus Bosnia ja Hertsegoviina ELiga ühinemise protsessiga ja kahjustab Daytoni rahulepingut;

6. nõuab tungivalt, et kõik liikmesriigid tegutseksid ühtselt ning Euroopa välisteenistus ja komisjon otsustavamalt, et nendele Euroopa julgeolekut otseselt ähvardavatele ohtudele reageerida, ning kordab oma nõudmist kehtestada sihipärased sanktsioonid kõigi destabiliseerivate osalejate, eelkõige Milorad Dodiku, samuti teiste kõrgete Serblaste Vabariigi üksuse ja Serbia ametnike vastu, kes separatistlikku poliitikat poliitiliselt ja materiaalselt toetavad; kutsub kõiki liikmesriike üles tagama, et nõukogu saaks sellised sanktsioonid vastu võtta, ning kehtestama need kahepoolselt, või kui nende vastuvõtmine nõukogus ei ole võimalik, koostöö abil teiste liikmesriikidega; mõistab hukka Ungari valitsuse rolli sanktsioonide blokeerimisel; toetab NATO peasekretäri Mark Rutte 10. märtsil 2025. aastal Sarajevos tehtud avaldust ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Kaja Kallase 8. aprillil Sarajevos tehtud avaldust ning nõuab riigi stabiilsuse kaitsmist; on veendunud, et ELi kõrgetasemelised ametnikud ei tohiks suhelda Bosnia ja Hertsegoviina põhiseaduslikku korda õõnestavate osalejatega, et mitte kahjustada ELi usaldusväärsust Bosnia ja Hertsegoviina riigiasutuste toetamisel,

ning toetab mõne liikmesriigi poolt Serbia Vabariigi kõrgetele ametnikele kehtestatud reisikeeldu;

7. võtab teadmiseks Bosnia ja Hertsegoviina kohtu 26. veebruari 2025. aasta otsuse Milorad Dodiku kohtuasjas ning mõistab hukka tema õhutusel pingete teravdamise ja sellealase tegevuse, sealhulgas enneolematud rünnakud Bosnia ja Hertsegoviina institutsioonide vastu ja opositsiooni hirmutamise Serblaste Vabariigis; taunib Venemaa ja Serbia ametivõimude toetust sellisele poliitikale ning kutsub kõiki riigisiseseid, piirkondlikke ja rahvusvahelisi osalejaid üles Bosnia ja Hertsegoviina suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust austama; nõuab Milorad Dodiku rahvusvahelist isoleerimist; mõistab hukka Serblaste Vabariigi üksuse valitsuse hiljutise otsuse kuulutada Saksamaa välisministeeriumi kõrge ametnik *persona non grata*'ks; märgib murega, et Interpol keeldus rahvusvahelist tagaotsimisteadet väljastamast, ning nõuab, et EURFOR annaks Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutustele konkreetset tuge, et peatada lõpuks jätkuvad jõupingutused riigi õigusliku ja poliitilise stabiilsuse õõnestamiseks ning tõestada ELi ja EUFORi pühendumust ja suutlikkust säilitada rahu, tagada õigusriigi järgimine ja säilitada õiguslike institutsioonide terviklikkust;

8. taunib asjaolu, et Milorad Dodiku poliitika ja tegevus, sealhulgas riigi tasandi asutuste ja otsuste tegemise sagedane blokeerimine ning Bosnia ja Hertsegoviina selliste institutsioonide õõnestamine, mis on vajalikud liidu õigustikuga ühtlustamise tehniliseks tööks, on oluline tegur, mis mõjutab Bosnia ja Hertsegoviina rasket teekonda ELiga ühinemise suunas, ning 12. juuni 2022. aasta poliitilise kokkuleppe selge rikkumine; väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina pädevate institutsioonide töö üle ja kutsub neid üles järgima nõuetekohaseid menetlusi ning täitma ja rakendama kõiki otsuseid täielikult õigusriiki järgides; nõuab tungivalt, et kõik poliitilised osalejad, eelkõige Serblaste Vabariigi üksus, loobuksid kõikidest separatistlikest meetmetest, mis õõnestavad riigi ühtsust, suveräänsust, territoriaalset terviklikkust ja julgeolekut; nõuab tungivalt, et Serblaste Vabariigi rahvuskogu tagaks, et tema ametlikus väljaandes kajastataks Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu otsuseid, mis käsitlevad Serblaste Vabariigi õigusakte, mille puhul on leitud, et need kahjustavad põhiseaduslikku korda, ja mis on tunnistatud kehtetuks;

9. nõuab tungivalt, et komisjon teeks tihedas koostöös liikmesriikide ja rahvusvaheliste partneritega, sealhulgas kõrge esindaja büroo, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) ja Euroopa Nõukoguga, kokkuvõtte õppetundidest, mis on saadud viimase 15 aasta jooksul ELi tegevuse käigus Bosnias ja Hertsegoviinas ning kohandaks selle põhjal oma strateegiat, keskendudes taas käegakatsutavate edusammude tegemisele ja reformide elluviimisele, millega kiirendatakse riigi liikumist ELi liikmeks saamise suunas, kinnitades seeläbi ELi vankumatut pühendumust Bosnia ja Hertsegoviina täielikule integreerimisele liiduga;

10. väljendab heameelt selle üle, et ametlikult tagatakse Bosnia ja Hertsegoviina poliitika täielik kooskõla ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas piiravate meetmetega, mis on kehtestatud vastuseks Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu, ning nõuab tungivalt nende meetmete tulemuslikku rakendamist; väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina jätkuva osalemise üle ELi kriisiohjemissioonidel ja -operatsioonides; mõistab hukka Serblaste Vabariigi üksuse juhtkonna venemeelse hoiaku ning selle sagedased kohtumised Vladimir Putini ja teiste Venemaa ametnikega; väljendab tõsist muret nendest sidemetest tulenevate julgeolekuriskide pärast; nõuab tungivalt, et EL uuriks, kas Serblaste Vabariigi üksust kasutatakse väravana Venemaa luureoperatsioonides ja ELi liikmesriikide vastu suunatud hübriidrünnakutes; nõuab, et Bosniat ja Hertsegoviinat toetataks võitluses Venemaa algatatud desinformatsioonikampaaniate vastu osana ühistest jõupingutustest hübriidohtude vastu võitlemisel; toetab kindlalt Bosnia ja Hertsegoviina püsivaid püüdlusi Euroopa-Atlandi integratsiooni ja NATO liikmesuse poole ning kutsub kõiki poliitilisi osalejaid üles võtma konkreetseid poliitikameetmeid, et need saavutada;

11. kordab oma toetust kõrge esindaja büroole ja EUFORi operatsioonile Althea Daytoni rahulepingu rakendamise järelevalve tegemisel vastavalt nende volitustele, mis põhinevad poliitilisel neutraalsusel ning Bosnia ja Hertsegoviina põhiseaduse täielikul austamisel, kuni riik on täitnud oma tegevuskava 5+2 ning tema rahvusvaheline järelevalve lõpeb; väljendab heameelt EUFORi operatsiooni Althea volituste uuendamise üle; peab kahetsusväärseks, et Bosnia ja Hertsegoviina sõltub endiselt suurel määral kõrge esindaja büroo volitustest ja EUFOR Althea kohalolekust, kuid tunnustab ja hindab seda olulise institutsioonina mitte ainult rahu, vaid ka selle riigi toimimise kaitsmisel;

12. tuletab meelde, et EUFORi operatsioonil Althea on Bosnia ja Hertsegoviina julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse, suveräänsuse ja poliitilise sõltumatuse kaitsmisel keskne roll, tagades samal ajal, et kohalikud sidusrühmad tegutsevad kooskõlas nende aluspõhimõtetega, nagu on sätestatud Daytoni rahulepingus ja ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonides; nõuab tungivalt, et EUFOR teavitaks usalduse suurendamise meetmena Bosnia ja Hertsegoviina kodanikke ühemõtteliselt sellest mandaadist;

13. väljendab heameelt ka selle üle, et nõukogu tegi otsuse tagada Euroopa rahutagamisrahastu raames Bosnia ja Hertsegoviina relvajõududele 10 miljoni euro suurune abimeede, ning selle üle, et Bosnia ja Hertsegoviina relvajõudude ja EUFORi vahel sõlmiti 2023. aastaks koostöö- ja väljaõppeleping; kutsub nõukogu ja komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles võimaldama kõigil kõlblikel liikmesriikidel osaleda ELi rahuvalvemissioonidel, näiteks EUFORi operatsioonis Althea Bosnias ja Hertsegoviinas; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina

ametiasutusi, NATOt ja EUFOR Altheat üles algatama Bosnia ja Hertsegoviina relvajõudude reformiprotsessi;

14. on jätkuvalt mures välisosalejate, eelkõige Venemaa ja Hiina pahatahtliku välissekkumise ja desinformatsioonikampaaniate pärast Bosnias ja Hertsegoviinas, samuti nende edastamise pärast kohaliku meedia ja poliitiliste struktuuride kaudu, eelkõige Serblaste Vabariigi üksuse poolt; väljendab tõsist muret Kremli toetuse pärast separatistlikule retoorikale, riigi institutsioonide õigusvastaseks kuulutamise katsete ning kohtu- ja valimisküsimustesse sekkumise pärast; rõhutab Venemaa hiljutisi jõupingutusi ÜRO Julgeolekunõukogus Serblaste Vabariigi üksuse ametivõimude põhiseadusvastaste meetmete kaitsmisel;

15. nõuab edasisi samme, muu hulgas Bosnia ja Hertsegoviina õigusaktide vastavusse viimist ELi õigustikuga, ning ELi toetust, et tulemuslikult võidelda pahatahtliku välissekkumise ja desinformatsioonikampaaniate vastu; kutsub Euroopa välisteenistust ja ELi delegatsiooni Bosnias ja Hertsegoviinas üles suurendama jõupingutusi tihedamast integratsioonist tulenevate eeliste propageerimisel ning investeerima demokraatiavastaste narratiivide ja muude välismõju liikide vastu võitlemise teabekampaaniatesse;

16. mõistab hukka Serblaste Vabariigi üksuse osalemise 8. juunil 2024. aastal loosungi „Üks rahvas, üks assamblee“ all Belgradis toimunud serblaste assambleel ning lükkab tagasi selle deklaratsiooni, mis õõnestab Bosnia ja Hertsegoviina ning teiste Lääne-Balkani riikide suveräänsust ega edenda heanaaberlikke suhteid; mõistab hukka Serbia presidendi Aleksandar Vucici sekkumise Bosnia ja Hertsegoviina asjadesse, sealhulgas toetuse avaldamise Milorad Dodiku ebaseaduslikule tegevusele ja Venemaa toetatud serblaste assamblee korraldamise, mis õõnestab Bosnia ja Hertsegoviina suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust;

17. mõistab hukka Iraani kasvava pahatahtliku mõju riigis ja Lääne-Balkani riikides, mis kujutab endast ohtu ELi ja selle liikmesriikide julgeolekule;

18. väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina uuendatud ja jätkuva osalemise üle ELi – Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarses stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitees, millega rakendatakse üht komisjoni seatud 14 põhiprioriteedist;

19. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused reformiksid ELi küsimuste koordineerimismehhanismi, mis osutus ELi integratsiooniga seotud ülesannete lahendamisel mittetulemuslikuks ja ebatõhusaks; kutsub ametiasutusi üles esitama riiklikku programmi ELi õigustiku ülevõtmiseks kooskõlas Euroopa Komisjoni märkustega ja tagama kooskõlastatud vastavusse viimise ELi õigustikuga kogu riigis; toonitab, et pärast Euroopa Ülemkogu otsust alustada ühinemisläbirääkimisi on vaja luua toimiv

läbirääkimiste struktuur ning määrata läbirääkimiste meeskond ja peamine läbirääkija, kes on täielikult volitatud esitama riigi seisukohta;

Demokraatia ja õigusriik

20. peab kahetsusväärseks asjaolu, et poliitilised osalejad ei ole ikka veel teinud vajalikke muudatusi põhiseaduses ega valimisseaduses, et viia need vastavusse Euroopa inimõiguste konventsiooniga ning rakendada Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu asjakohaseid otsuseid, et kaotada valimisprotsessist igasugune ebavõrdsus ja diskrimineerimine ning tagada mittediskrimineerimine, põhiõiguste kaitse ning kõigi Bosnia ja Hertsegoviina kodanike võrdsus liikumisel Daytoni rahulepingust Brüsseli suunas; kordab, et nende otsuste rakendamata jätmine ei sobi kokku ELi väärtuste ning Bosnia ja Hertsegoviina ELiga integreerumisega; rõhutab, et kõik põhiseaduse ja valimisreformi protsessid peavad olema kaasavad, toetuma põhjalikele konsultatsioonidele kodanike, kodanikuühiskonna, sõltumatute ekspertide ja kõigi asjaomaste sidusrühmadega riigis ning olema Euroopa standardite ja põhimõtetega kooskõlas; kordab, et ükski valimisreform ei tohi süvendada ega kinnistada etnilist lõhestatust;

21. peab kahetsusväärseks, et Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused ei ole suutnud ühiskonda liita ega luua riigis õiglast ja toimivat süsteemi, vaid on pigem lõhede süvenemisele suuresti kaasa aidanud; kutsub ELi ja liikmesriike üles algatama läbipaistvate ja kaasavate reformide protsessi, mis võimaldaks Daytoni rahulepingu kestlikku ümberkujundamist põhiseaduseks, mis on täielikult kooskõlas Euroopa standardite ja põhimõtetega, eesmärgiga tagada toimiv, vastutustundlik, esinduslik ja rahva jaoks legitiimne valitsemissüsteem, et ületada etnilis-rahvuslik lõhestatus ja teha jätkusuutlikke edusamme teel ELi suunas;

22. võtab teadmiseks kõrge esindaja poolt 2024. aasta märtsis valimisseaduses tehtud muudatused, millega kehtestati olulised usaldusväärsuse standardid ja usaldust suurendavad meetmed, mille eesmärk on taastada valijate usaldus üldise valimisprotsessi vastu; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarset assambleed üles kiiresti käsitlema kõiki OSCE/ODIHRi, Veneetsia komisjoni ja riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO) seni täitmata soovitusi, eelkõige küsimustes, mis puudutavad valimiste haldust, valimiste ja häälte lugemise läbiviimist, kampaaniaid ja kampaaniate rahastamist, häälte kaudse ostmise sõnaselget keelamist, valimisvaidluste lahendamist, desinformatsiooni ja välissekkumise vastast võitlust, ajakirjanike kaitse suurendamist ja haldusressursside väärkasutamise eest karistamist;

23. väljendab heameelt asjaolu üle, et 6. oktoobri 2024. aasta kohalikud valimised olid konkurentsitihedad ja tulemuslikult korraldatud; peab

kahetsusväärseks asjaolu, et need toimusid keskkonnas, kus puudub sotsiaalne ja poliitiline ühtekuuluvus;

24. mõistab teravalt hukka Serblaste Vabariigi üksuse tegevuse, millega õõnestatakse Bosnia ja Hertsegoviina põhiseaduslikku korda ja riigiorganite pädevust ning takistatakse Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu tegevust; mõistab hukka igasuguse ebaseadusliku tegevuse, mis on vastuolus põhiseadusliku raamistikuga, ning kutsub kõiki Bosnia ja Hertsegoviina poliitilisi osalejaid üles järgima Euroopa-meelset lähenemisviisi;

25. märgib, et Bosnia ja Hertsegoviina kohtusüsteemi reformimisel on tehtud piiratud edusamme, eelkõige seoses kohtusüsteemi sõltumatuse, kutselisuse, tõhususe ja vastutusega; nõuab, et võetaks kiireloomulisi meetmeid, et nendes valdkondades reforme kiirendada, tagades täieliku vastavuse ELi standarditele ja suurendades kohtusüsteemi suutlikkust tulemuslikult õigust mõista ja õigusriiki järgida;

26. on jätkuvalt tõsiselt mures Bosnias ja Hertsegoviinas esineva korruptsiooni, eelkõige suurkorruptsiooni pärast, mis on riigi väga keerukas valitsemissüsteemis sügavalt juurdunud struktuurne probleem, ning nõuab tungivalt, et asjaomased ametiasutused võtaksid selle vastu võitlemisel otsustavama, koordineerituma, läbipaistvama ja ennetavama hoiaku, sealhulgas täiustades korruptsioonivastaseid õigusakte täielikus kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja soovitustega ning tagades selliste seaduste tõhusa rakendamise nagu need, mis käsitlevad huvide konfliktide ennetamist ja rikkumisest teatajate kaitset; ergutab Bosniat ja Hertsegoviinat tegema liikmesriikidega struktureeritud koostööd ja vahetama parimaid tavasid; väljendab heameelt korruptsioonivastase strateegia 2024–2028 ja selle rakendamise tegevuskava vastuvõtmise ning käimasolevate rahvusvahelise koostöö alaste jõupingutuste üle;

27. peab kahetsusväärseks, et riigihankeid, huvide konflikte ja kõrgemat kohtunõukogu käsitlevad seadused ei ole ikka veel kooskõlas Euroopa standarditega, ning nõuab tungivalt uue kõrgema kohtu- ja prokuratuurinõukogu seaduse vastuvõtmist kooskõlas Veneetsia komisjoni soovitustega; nõuab kõrgema kohtu- ja prokuratuurinõukogu raames sõltumatult toimiva varadeklaratsioonide osakonna loomist ning toetab suurkorruptsiooni juhtumite puhul erapooletut ja tulemuslikku vastutuselevõtmist;

28. rõhutab vajadust tugevdada tippjuhtide ülesandeid täitvate isikute huvide konfliktide haldamise süsteemi, eelkõige tagades, et huvide deklaratsioone kontrollitakse korrapäraselt ja põhjalikult; rõhutab, et kõik valitud või määratud isikud, kes täidavad tippjuhtide ülesandeid, peaksid täitma ühtset teabe avalikustamise kohustust ning et kõik sellised deklaratsioonid tuleks läbipaistvuse ja avaliku vastutuse huvides süstemaatiliselt avalikustada ja internetis hõlpsasti kättesaadavaks teha;

29. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina hoogustaks võitlust organiseeritud kuritegevuse vastu; on sügavalt mures, et poliitiline, õigus- ja majandussüsteem on kuritegevuse sisseimbumise ees kaitsetu; avaldab Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutustele tunnustust 24. oktoobril 2024. aastal Eurojusti koostöölepingu allkirjastamise eest, mille eesmärk on tõhustada uurimist ja süüdistuste esitamist organiseeritud kuritegevuse, terrorismi, inimkaubanduse, küberkuritegude ja muu kuritegevuse valdkonnas;

30. rõhutab, et uimastikaubanduse vastase võitluse vallas tuleb parandada koostööd ELiga; nõuab, et Bosnia ja Hertsegoviina nimetaks Euroopa Liidu Uimastiametiga (EUDA) tehtava koostöö raames ametisse oma esindaja;

31. väljendab heameelt uue rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse seaduse üle ning nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina tugevdaks selle valdkonna meetmeid, sealhulgas võtaks vastu seaduse tulemuslikuks rakendamiseks vajalikud määrused, pöörates erilist tähelepanu tulemuslikule täitmise tagamisele ja järelevalvele; rõhutab eelkõige vajadust viia terrorismivastased õigusaktid täielikult vastavusse ELi õigustiku ja rahvusvahelise õigusega; nõuab, et terrorismikuritegude eest kehtestataks rangemad karistused;

32. väljendab heameelt selle üle, et Bosnia ja Hertsegoviina on vastu võtnud piirikontrolli käsitleva seaduse, millega püütakse parandada Euroopa standarditele vastavust, ning kutsub teda üles viima oma poliitika kontrollitud rändepoliitika raames täielikult vastavusse ELi viisapoliitikaga; rõhutab, et Bosnia ja Hertsegoviina peab kaitsma julgeolekut oma piiridel ning tegema koostööd Frontexi ja naaberriikidega, et hoida ära ebaseaduslikku rännet, tagades samal ajal rahvusvahelise kaitse saamise kriteeriumidele vastavatele isikutele piisava juurdepääsu varjupaigamenetlustele;

33. rõhutab vajadust tagada, et kõrgemate politseiametnike ametisse nimetamine, eelkõige piiripolitseis ning Riigi Teabe- ja Kaitseagentuuris, põhineb tulemustel ning toimub avatud, standarditud ja läbipaistvate valikumenetlustega;

34. tuletab meelde, et avalik teenistus peab olema professionaalne ja depolitiseeritud; väljendab heameelt, et avaliku halduse reformiga on edasi liigutud; nõuab avaliku halduse halduskoormuse vähendamist; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles parandama riigiasutuste reageerimisvõimet teabenõuetele;

Põhivabadused ja inimõigused

35. mõistab teravalt hukka kõigi vähemuste vastu suunatud diskrimineerimise, vägivalla ja vaenukõne; nõuab selliste vahejuhtumite tulemuslikku menetlemist; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina edendaks ja kaitseks inimõigusi, mittediskrimineerimist ja kõigi vähemuste kaitset; nõuab, et Bosnias

ja Hertsegoviinas tõhustataks diskrimineerimisvastaste mehhanismide rakendamist, keskendudes eelkõige võitlusele sallimatuse, vaenukõne ja mis tahes kujul ebavõrdsuse vastu; kutsub ametiasutusi üles parandama kõigi vähemuste ja kaitset vajavate rühmade juurdepääsu sotsiaal-, eluaseme-, haridus- ja tervishoiuteenustele; rõhutab, kui oluline on kaitsta Bosnias ja Hertsegoviinas kõigi vähemuste kultuurilist ja keelelist väljendust;

36. väljendab sügavat muret naiste, laste, eakate ja muude kaitset vajavate rühmade, sealhulgas LGBTIQ kogukonna vastu suunatud vägivalla, sealhulgas uute digivägivalla vormide järsu kasvu pärast; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused viiksid oma poliitika, õigusaktid ja tavad, mis on seotud võitlusega naiste- ja tütarlastevastase seksuaal- ja digitaalse vägivalla vastu, vastavusse Euroopa Nõukogu standarditega, eelkõige Istanbuli konventsiooni, Euroopa Inimõiguste Kohtu asjakohase kohtupraktika ja liidu õigustikuga; nõuab sihtotstarbelist toetust peamistele institutsioonidele, koolitatud professionaale, andmaks ohvritele tõhusat tuge, ja suuremat avalikkuse teadlikkust ja institutsioonilist suutlikkust, et ennetada kõiki soolise vägivalla vorme ja nende vastu võidelda; rõhutab naisühenduste keskset rolli vähimkaitstud inimeste abistamisel; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles looma ametlikku tsentraliseeritud süsteemi naisetapu kohta andmete kogumiseks; väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni valitsuse 9. aprilli 2025. aasta otsuse üle lisada naisetapp karistusseadustikku ning kutsub parlamenti üles selle uue seaduse kiiresti heaks kiitma;

37. peab kahetsusväärseks, et soolise võrdõiguslikkuse tegevuskaval 2023–2027 ei ole seni rahastamist ega järelevalvet; nõuab, et Bosnias ja Hertsegoviinas suurendataks naiste osalemist avalikus elus ja poliitikas; tunnistab lisatakistusi ja diskrimineerimist, millega puutuvad kokku etnilistesse vähemustesse kuuluvad naised, eelkõige teenustele juurdepääsul;

38. mõistab hukka asjaolu, et Serblaste Vabariigi üksus võttis vastu seadusandlikud muudatused, millega on eemaldatud sooline identiteet kui kaitstav tunnus ning mis ei taga enam erineva seksuaalse sättumuse ja sooidentiteediga laste kaitset;

39. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina asjaomaseid ametiasutusi üles arendama välja ja võtma vastu lapse õiguste kaitset käsitleva riikliku tegevuskava, mille koostamine on praegu pooleli; rõhutab, et vaesus ja sotsiaalne tõrjutus mõjutavad riigis suurt osa lastest, eriti kaitset vajavatest rühmadest pärit lapsi, sealhulgas romasid, puuetega lapsi, seadusega vastuollu läinud lapsi ja lapsrändajaid; tuletab meelde, et Bosnia ja Hertsegoviina peab täitma oma rahvusvahelisi kohustusi, et ühtki last ei jäetaks maha;

40. rõhutab kaasava ja kvaliteetse hariduse tähtsust, sealhulgas õigust emakeelsele haridusele, ning muu hulgas seda, kui oluline on süstemaatiliselt reformida lõhestavaid õppekavasid, mis takistavad

tõsiselt sisemist liikuvust ja piiravad kriitilise mõtlemise oskusi; kordab oma nõudmist, et kaotataks süsteemi „kaks kooli ühe katuse all“ segregeeriv tava, mis takistab sotsiaalset ühtekuuluvust ja võrdseid võimalusi, ning rõhutab vajadust eelistada leppimist ja integratsiooni ning kaitsta iga rahvusliku kogukonna, sealhulgas vähemuste õigust oma kultuurile, keelele ja identiteedile; nõuab, et ajaloolise revisionismi vältimiseks hakataks ajalooõpikutes järgima ühist õppekava, mis tugineb kohtu poolt kindlaks tehtud sõjaga seotud faktidele, ning ergutab ELi seda algatust toetama;

41. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina institutsioone üles võtma vastavalt Bosnia ja Hertsegoviina inimõiguste ombudsmani soovitusele vastu õigusakti, et tagada välissuhtluses kodanikega oma kõigi kolme ametliku keele, nimelt horvaadi, bosnia ja serbia keele, ning nii ladina tähestiku kui ka kirillitsa tegelik ja võrdne kasutamine; rõhutab, et keele ja tähestiku võrdse kasutamise õiguse rikkumine on vastuolus Bosnia ja Hertsegoviina põhiseadusega, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 2 ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 14;

42. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles tagama kogunemis-, ühinemis- ja väljendusvabaduse, mis võimaldab kaasata poliitikakujundamisse kodanikuühiskonda; kutsub ametiasutusi üles tagama sisulised, süstemaatilised ja kaasavad avaliku konsultatsiooni protsessid; mõistab hukka selle, et Serblaste Vabariigi üksus kehtestas taas Venemaa eeskujul koostatud nn välisagentide seaduse ja kutsub ametivõime tungivalt üles selle kehtetuks tunnistama; mõistab hukka asjaolu, et Serblaste Vabariigi üksuse ametiasutused kasutavad laimu eest kriminaalvastutusele võtmist käsitlevaid seadusi väljendusvabaduse lämmatamise vahendina, ja nõuab laimu eest kriminaalvastutusele võtmise tagasiviimist üksnes tsiviilõiguse valdkonda, et vältida selle kuritarvitamist väljendusvabaduse piiramisel; kutsub komisjoni üles siduma nende seaduste tühistamise range tingimuslikkusega;

43. julgustab Bosnia ja Hertsegoviina ministrite nõukogu võtma vastu kodanikuühiskonna arengut soodustava keskkonna arendamise strateegia ning tagama, et selles keskendutakse ühemõtteliselt õigusraamistiku parandamisele ning kodanikuühiskonna organisatsioonide ulatuslikuma ja läbipaistvama rahastamise kindlustamisele; nõuab, et Bosnias ja Hertsegoviinas tugevdataks inimõiguste kaitsjate, sealhulgas naisaktivistide, ajakirjanike ja valitsusväliste organisatsioonide kaitset;

44. rõhutab sõltumatu meedia ja väljendusvabaduse standardite austamise keskset tähtsust; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles tagama avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide ning Bosnia ja Hertsegoviina kommunikatsiooni reguleeriva ameti rahalise jätkusuutlikkuse, rõhutades riigi tasandi avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni BHRT kiireloomulist finantskriisi, ja poliitilise sõltumatuse; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles võtma

vastu õigusakte meedia omandiõiguse läbipaistvuse ja meedia riikliku rahastamise kohta; nõuab tungivalt, et riik kiirendaks elektroonilise side seaduse vastuvõtmist kooskõlas digiteenuste määruse[8] ja ELi uue meediavabaduse määrusega[9]; nõuab avalik-õiguslikus meedias pluralismi tagamist, sealhulgas kõigi vähemuste võrdset esindatust, kogu Bosnia ja Hertsegoviina territooriumil; võtab teadmiseks avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni nõukogu ametisse nimetamise Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsioonis pärast 12 aastat kestnud ummikseisu ning kutsub seda üles tagama erapooletu ja objektiivse teabe;

45. on sügavalt mures Venemaa propaganda pärast Serblaste Vabariigi üksuse avalik-õiguslikus ringhäälinguorganisatsioonis ja taunib RT (endine Russia Today) kanali edastamist, mis on vastuolus ELi sanktsioonidega;

46. mõistab hukka poliitilise surve, rünnakud, hirmutamise, ähvardused, alandavad märkused ja üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid, mida eelkõige kõrgetasemelised poliitikud või nende vaheorganisatsioonid ja välisriikide mõjutustega osalejad kasutavad ajakirjanike ja meediatöötajate vastu; peab kahetsusväärseks edusammude puudumist väljendusvabaduse tagamisel ja kriminaalõiguse alaste õigusaktide muutmisel, et tugevdada ajakirjanike kaitset ähvarduste ja rünnakute eest kooskõlas ELi nõuetega, ning kutsub ametivõime üles võtma vastu seadusi, mis kaitseksid tulemuslikult ajakirjanikke, valitsusväliseid organisatsioone, inimõiguste kaitsjaid, keskkonnaaktiviste ja muid sidusrühmi üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest; rõhutab, kui oluline on tagada ajakirjanike vastu suunatud ähvarduste ja vägivallajuhtumite korral asjakohased kriminaalmenetluse järelmeetmed;

47. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina tagaks asjaomased üldisi inimõigusi käsitlevad seadused ja nende tulemusliku täitmise; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina võtaks diskrimineerivate kuritegude toimepanijad vastutusele;

48. tuletab meelde vajadust solidaarsusel põhineva ja õiglase rände- ja varjupaigahalduse järele, mis ühendab inimõiguste austamise tulemusliku piirikontrolliga; kutsub ELi üles aitama Bosniat ja Hertsegoviinat täieliku vastutuse võtmisel tihti ELi piiridel asuvate vastuvõtukeskuste haldamise eest, et tagada piisavad

---

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (Euroopa meediavabaduse määrus) (ELT L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj).

vastuvõtutingimused, ning tagama juurdepääsu tulemuslikule ja teostatavale varjupaigamenetlusele, järgides täielikult rahvusvahelist õigust ja inimõigusi; tunneb muret teadete pärast, mille kohaselt on Lipas asuvas ELi rahastatud keskuses ebapiisavad vastuvõtutingimused; rõhutab vajadust suurendada rände valdkonnas toimuval ELi vahendite eraldamisel ja kasutamisel läbipaistvust ja demokraatlikku kontrolli; väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina ajakohastatud staatust käsitleva kokkuleppe üle Frontexiga ja nõuab selle kiiret allkirjastamist; tuletab meelde, et kõigis kokkulepetes, mida selle ametiga sõlmida võidakse, tuleks täielikult austada põhiõigusi ja rahvusvahelisi standardeid; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina suurendaks jõupingutusi piiriülese kuritegevuse, eriti inimkaubanduse vastu võitlemisel;

Leppimine, piirkondlik koostöö ja heanaaberlikud suhted

49. tuletab meelde, et heanaaberlikud suhted ja piirkondlik koostöö on ELi laienemisprotsessi olulised osad;

50. rõhutab leppimise tähtsust Bosnias ja Hertsegoviinas ning nõuab tungivalt kõikide ametiasutuste aktiivset tegutsemist tõe, õigusemõistmise ja kaasava õiguskaitse edendamiseks ja neile juurdepääsu tagamiseks, pidades seejuures silmas ka riigi tasandil seaduse vastuvõtmist, et kehtestada kogu riigis sõjaaja ohvritele miinimumõigused, ning naiste mälukultuuri edendamist; tunnistab, et vastutusel, samuti vastastikusel austusel üksikisikute ja kogukondade vahel ning vastastikuse mõistmise edendamisel, eriti noorte seas, võib olla leppimisele positiivne mõju; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused võtaksid vastu üleminekuperioodi õigusemõistmise riikliku strateegia; nõuab, et kadunud isikute probleemi lahendamiseks tehtaks suuremaid pingutusi; nõuab tungivalt, et komisjon teeks lisapingutusi Bosnias ja Hertsegoviinas toimuvate lepitusprotsesside edendamiseks, toetamiseks ja hõlbustamiseks;

51. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles kiirendama sõjakuritegude eest vastutusele võtmist kooskõlas sõjakuritegude eest vastutusele võtmist käsitleva muudetud riikliku strateegiaga; rõhutab, kui oluline on kahtlustatavate isikute väljaandmise kaudu tõhustatud piirkondlik koostöö, samuti süüdistuse esitamiseks tehtav koostöö õigusasutuste vahel ja teabevahetus kõigis asjakohastes vormilistes aspektides; julgustab Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi oma õigusakte ühtlustama, et tagada kõigile sõjakuritegude ohvritele võrdne juurdepääs õigustele ja kaitsele;

52. tunnustab rahvusvahelise kadunud isikute komisjoni äärmiselt olulist rolli, sealhulgas institutsioonilise suutlikkuse tagamisel, perekondade toetamisel ja kohtutele tõendite esitamisel; nõuab tungivalt, et EL tagaks rahvusvahelisele kadunud isikute komisjonile tegevuse jätkamiseks piisavad rahalised vahendid;

53. kordab oma üleskutset võtta lisameetmeid ja viia ellu konkreetsed programmid seoses pagulaste ja riigisiseste põgenike kestliku tagasipöördumise, tervishoiuteenustele ja töökohtadele juurdepääsu ning sotsiaalkaitse ja haridusega ning austada täielikult kõiki nende õigusi saada hüvitist tagastamatute varade eest;

54. mõistab hukka kõik ajaloolise revisionismi vormid, genotsiidi eitamise, irredentismi, sõjakuritegude ja -kurjategijate ülistamise ning faktide või rahvusvaheliste ja riigisiseste kohtute sõltumatuse ja erapooletuse vaidlustamise, eriti poliitiliste juhtide poolt;

55. tunneb muret Serbia rahva rahvuslike ja poliitiliste õiguste kaitse ning ühise tuleviku deklaratsiooni vastuvõtmise pärast, millega rikutakse mitut Daytoni rahulepingu aspekti ning õõnestatakse Bosnia ja Hertsegoviina suveräänsust, territoriaalset terviklikkust ja ühtsust; märgib, et Srpski Sveti ideed ei ole kooskõlas ELiga ühinemise püüdlustega; kutsub Serbiat üles pühenduma konstruktiivselt Bosnia ja Hertsegoviina stabiilsusele ja territoriaalsele terviklikkusele ning toetama aktiivselt Bosnia ja Hertsegoviina ühinemisteed;

56. rõhutab ennetava diplomaatia tähtsust Bosnias ja Hertsegoviinas; kutsub Euroopa välisteenistust üles tugevdama töötajate oskuste arendamist, et parandada ELi arusaama kohalikust ajaloolisest, kultuurilisest ja religioossest kontekstist, nagu on rõhutatud parlamendi 2024. aasta jaanuaris vastu võetud raportis ennetava diplomaatia rolli kohta;

57. väljendab heameelt ÜRO Peaassamblee otsuse üle kuulutada 11. juuli Srebrenicas 1995. aastal toimunud genotsiidi rahvusvaheliseks mälestuspäevaks; kutsub ametiasutusi üles tagama Srebrenica-Potocari mälestuskeskuse turvalisuse; rõhutab, et mälestuskeskus tuli turvalisuse kaalutlustel ajutiselt sulgeda;

58. rõhutab, et piirkondlik koostöö ühise piirkondliku turu kaudu on kasulik majanduskasvu edendamiseks; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles ratifitseerima kiiresti kõik Berliini protsessi raames sõlmitud piirkondlikud liikuvuslepingud ja tugevdama selle turu kaudu veelgi majanduskoostööd, kooskõlas ELi laienemise eesmärkidega;

Sotsiaal-majanduslikud reformid

59. väljendab heameelt Lääne-Balkani majanduskasvu kava üle, mis hõlmab Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastut, milles on ette nähtud soovituslik 1 miljardi euro suurune eraldis Bosniale ja Hertsegoviinale; väljendab heameelt selle üle, et Bosnia ja Hertsegoviina ministrite nõukogu võttis vastu reformikava projekti; palub Bosnia ja Hertsegoviina pädevatel asutustel tagada oma reformikava kiire ja viivitamatu vastuvõtmine, et vältida selleks eraldatud rahaliste vahendite jaotamist teiste Lääne-Balkani riikide vahel, ning looksid tugeva mehhanismi reformikava rakendamise

läbipaistvaks, kaasavaks ja õigeaegseks järelevalveks; rõhutab vajadust seada prioriteediks sellised keskse tähtsusega valdkonnad nagu avalik haldus, õigusriik, korruptsioonivastane võitlus, süsinikuheite vähendamine, digiteerimine, ühenduvus ja inimkapitali arendamine ning lahendada samal ajal ka sotsiaalseid probleeme; usub, et kasvurahastu võimaluste kasutamisega tugevdataks Bosnia ja Hertsegoviina majandust; kutsub komisjoni üles uurima võimalusi, kuidas teha koostööd huvitatud ja pühendunud piirkondlike omavalitsustega ning kasutada reformi- ja kasvurahastut paindlikumalt;

60. tuletab meelde, et Serblaste Vabariigi üksuse projektide ELi-poolne rahastamine peaks jääma külmutatuks seni, kuni Serblaste Vabariigi üksus on demokraatiast loobumise teelt tagasi pööranud ning on saavutatud täielik kooskõla ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga;

61. julgustab Bosniat ja Hertsegoviinat kasutama kogu ELi rahalist toetust parimal võimalikul moel; kutsub komisjoni üles andma Bosnia ja Hertsegoviina ELiga integreerumisele jätkuvalt rahalist ja tehnilist toetust selgelt kindlaks määratud tingimuslikkuse ning kulutuste ja tulemuste hoolika järelevalve alusel, kooskõlas ELi tõhusa ja vastutustundliku eelarvehalduse eesmärkidega; on veendunud, et ELi rahaliste vahenditega tuleks riigi demokraatlikke reforme paremini toetada; nõuab sellega seoses, et asjakohane ELi rahastamine kavandataks ümber, et suunata rohkem vahendeid tehnilise abi andmiseks vahendite kasutamise, kohtureformide ja korruptsioonivastaste meetmete toetamiseks; nõuab lisaks, et EL ja Lääne-Balkani riigid looksid raamistiku viljakaks koostööks Euroopa Prokuratuuriga (EPPO), tagamaks, et EPPO saab läbirääkijariikides oma pädevust tulemuslikult kasutada; julgustab Bosniat ja Hertsegoviinat sõlmima EPPOga kiiresti kahepoolsed koostöölepingud;

62. peab kahetsusväärseks, et kestlikku arengut ja edusamme selles valdkonnas takistavad ka valitsemisstruktuur ja puudus kogu riiki hõlmavatest strateegiatest kõigis valdkondades ja kõigil tasanditel; nõuab ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) koordinaatori kiiret ametisse nimetamist ning IPA III vahendite paremat kasutamist Bosnias ja Hertsegoviinas, sealhulgas kohalikul ja piirkondlikul tasandil; nõuab, et tugevdataks kohalike ja piirkondlike omavalitsuste suutlikkust rakendada sotsiaal-majanduslikke reforme ning hallata ELi vahenditest kaasrahastatavaid projekte, et suurendada vahendite kasutamist ja vähendada piirkondlikku ebavõrdsust;

63. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina seaks prioriteediks meetmed, mille eesmärk on parandada konkurentsivõimet ja ettevõtluskeskkonda, parandades samal ajal majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust, sealhulgas Euroopa sotsiaalõiguste samba suunas tehtavaid edusamme, edendada majanduse mitmekesistamist

ning digi- ja rohepööret, tegeleda mitteametliku majanduse probleemiga ja võidelda töötuse vastu;

64. väljendab muret riigis esinevate äärmiselt negatiivsete demograafiliste trendide pärast, mis on eelkõige tingitud paljude noorte lahkumisest, ning rõhutab, et selle probleemi lahendamiseks on oluline võtta kiiresti lisameetmeid; nõuab noortele keskendumist, kuna nemad on riigis ELiga integreerumise liikumapanev jõud; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles viimistlema ja võtma vastu noortegarantii, et parandada noorte juurdepääsu tööhõivele, haridusele, koolitusele ja töökohapõhisele õppele, lahendada noorte suur tööpuudus ja oskuste mittevastavus tööturu vajadustele ning edendada sotsiaalset kaasatust;

65. julgustab ELi institutsioone tegema koostööd kodanikuühiskonna ja ekspertidega, et töötada välja võimalused tervise- ja sotsiaalkaitse paindlikuks ja ülekantavaks muutmiseks, et tagada Bosnias ja Hertsegoviinas võrdsus ja liikuvus;

66. väljendab heameelt nõudmiste üle integreerida kiiresti kõik Lääne-Balkani riigid ELi digitaalsele ühtsele turule enne nende ELi liikmeks saamist, mis tooks turvalise digikeskkonna loomisele suurt kasu;

Energeetika, keskkond, elurikkus, kestlik areng ja ühenduvus

67. julgustab Bosniat ja Hertsegoviinat kiirendama energiaallikate mitmekesistamist, pidades eelkõige silmas Venemaa gaasist sõltuvuse lõpetamist; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina suurendaks energiajulgeolekut ja -tõhusust, tugevdades oma elektri ülekande- ja jaotusvõrke, ühinedes Euroopa turuga ja minnes üle taastuvatele energiaallikatele, eelkõige päikese- ja tuuleenergiale, tagades samas sisulised avalikud konsultatsioonid ja tulemuslikud keskkonnakaitse meetmed;

68. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina võtaks vastu oma pikalt hilinenud riikliku energia- ja kliimakava ning rakendaks üleriigilisi keskkonnakaitsestrateegiaid, sealhulgas kaitstes õiguslikult oma Emeraldi võrgustiku kandidaatalasid, parandades oma Emeraldi võrgustiku nõuetekohasust ning tagades elupaikade direktiivi[10],

---

10 Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj).

linnukaitse direktiivi[11] ja veepoliitika direktiivi[12] täieliku rakendamise, parandades samal ajal keskkonnainvesteeringute kvaliteeti ja läbipaistvust; kordab, et õhu- ja veekvaliteeti tuleb tulemuslikult kaitsta ja parandada ning keskkonnaalaste õigusaktide rikkumise eest on vaja mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi; märgib, et edusammud keskkonna- ja kliimakaitse ning ELi standarditega vastavusse viimise vallas on jäänud tagasihoidlikuks, ning nõuab seetõttu tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused tagaksid suurema kooskõla ELi kliimakaitse- ja energiaalaste standardite ja poliitikaeesmärkidega, järgides 2020. aasta rohelist tegevuskava ja Pariisi kokkulepet;

69. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles vähendama piiriülest õhusaastet, eriti Bosanski Brodi naftatöötlemistehase puhul; tuletab meelde, et Bosnia ja Hertsegoviina on allkirjastanud piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni (Espoo, 1991) ja sellest tulenevad kohustused on talle siduvad;

70. rõhutab vajadust parandada eelnevate ulatuslike keskkonnamõju strateegiliste hindamiste kvaliteeti, kaasates sisuliselt kohalikke kogukondi, kodanikuühiskonna organisatsioone ja sõltumatuid eksperte; rõhutab vajadust suurendada keskkonnatundlikes sektorites koostatavate taristuprojektide puhul menetluste läbipaistvust; rõhutab, kui tähtis on suurendada keskkonnaga arvestamist kõikide valdkondade poliitikas;

71. nõuab tungivalt, et riik rakendaks meetmeid jõgede elurikkuse ja ökoloogilise terviklikkuse kaitsmiseks kooskõlas Espoo konventsiooniga;

72. väljendab sügavat muret kaevandamistegevuse, sealhulgas välisriikide ettevõtjate kaevandamistegevuse kahjuliku mõju pärast Bosnia ja Hertsegoviina keskkonnale ja kodanike tervisele; kutsub kõiki Bosnias ja Hertsegoviinas tegutsevaid kaevandusettevõtjaid üles järgima täielikult riiklikke õigusakte ning seadma keskkonnakaitse ja rahvatervise esikohale;

73. rõhutab, et Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsioon peab võtma kiiresti vastu õiglase, nüüdisaegse ja ekspertide toel koostatud metsaseaduse; nõuab lisaks metsade ja jõgede rangemat kaitsmist, milleks tuleb parandada kontrollimeetmete järelevalvet ning luua keskkonna- ja süsteemsete standarditega kooskõlas oleva range õigusraamistiku; nõuab, et tühistataks Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni asjakohases õigusaktis sisalduv säte, mille kohaselt on

---

11 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/147/oj).

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/60/oj).

lubatud lasta jõgedesse reovett minimaalse järelevalvega ning mis seetõttu kujutab endast olulist ohtu rahvatervisele ja keskkonnale;

74. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles viimistlema kiiresti ja võtma vastu otsuse Livanjsko Polje ametliku nimetamise kohta V kategooria maastikukaitsealaks ning tagama asjakohase järelevalve;

75. väljendab solidaarsust Bosnia ja Hertsegoviina ning kõigi 3.–4. oktoobri 2024. aasta laastavate üleujutuste ja maalihete ohvritega; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni ametiasutusi üles suurendama toetust kannatanutele ning tagama, et kõrvaldatakse kõik õiguskaitse ja metsamajandamise valdkonna puudused, mis võisid katastroofi süvendada;

o
o o

76. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, nõukogule, komisjonile, Bosnia ja Hertsegoviina presidentuurile, ministrite nõukogule ja parlamentaarsele assambleele, Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni, Serblaste Vabariigi üksuse ning Brčko ringkonna valitsustele ja parlamentidele ning kõrge esindaja büroole.